

Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid

AANBEVELING AANGAANDE DE
OVERHEVELING VAN DE PERMANENTE FWO-MANDATEN NAAR HET KADER VAN
HET ZELFSTANDIG ACADEMISCH PERSONEEL VAN DE UNIVERSITEITEN

AANBEVELING AANGAANDE DE OVERHEVELING VAN DE

PERMANENTE FWO-MANDATEN NAAR HET ZAP-KADER VAN DE UNIVERSITEITEN

1. SITUERING

1.1. De permanente FWO-mandaten

In de onderzoeksmandaten van het FWO (Fonds Wetenschappelijk Onderzoek-Vlaanderen) zijn drie lagen te onderscheiden: de tijdelijke predoctorale onderzoekers, de tijdelijke postdoctorale onderzoekers en de permanente postdoctorale onderzoeksmandaten.

Deze laatste categorie omvat de onderzoeksleiders en onderzoeksdirecteurs, waarmee het FWO een contract van onbepaalde duur afsluit voor postdoctoraal onderzoek op excellentieniveau. Deze mandaten werden in 1974 ingevoerd als een soort wachtmandaat voor jonge veelbelovende onderzoekers in afwachting van een aanstelling in het ZAP-kader.

In de loop van de jaren groeide dit systeem uit tot een eigen onderzoekskader, met weinig doorstroming naar het ZAP-kader. In tijden van constante budgetten bleek de steeds groeiende kost van dit vaste FWO-kader meer en meer te wegen op de FWO-begroting. In 1992 werd beslist dit kader te bevriezen op 200 leden. Dit was de directe aanleiding tot de ophefmakende betoging van de onderzoekers in het voorjaar van 1992.

Einde 1996 voerde de Vlaamse overheid een maatregel in om de doorstroming van de permanente FWO-onderzoekers te stimuleren. Een bonus van 100 miljoen BEF werd aan het FWO voor onderzoeksprojecten toegekend, indien jaarlijks 10 mandaathouders doorstroomden naar de universiteiten of elders.

De beperking van het aantal vaste FWO-mandaten tot 200 is een punt dat vaak aan de kaak is gesteld, en is nog een prangender probleem geworden, nu dat de onderzoeksbudgetten sterk toegenomen zijn en, daarmee gepaard gaand, de instroom van jonge onderzoekers in belangrijke mate is gestegen. Ook de moeilijke doorstroming naar het ZAP-kader vormde een punt van discussie.

In de loop van 1997 werd in de schoot van het FWO een werkgroep opgericht die belast werd met het herdenken van de mandaten met een contract van onbepaalde duur. Op basis van de resultaten van deze werkgroep formuleerde het FWO volgende vier krachtlijnen, die aan de ministers bevoegd voor wetenschapsbeleid en onderwijs werden meegedeeld:

- (1) integratie van de mandaathouders in het ZAP-kader

- (2) toepassing van het overheidsstelsel inzake sociale zekerheid
- (3) uitbreiding van het korps van excellente onderzoekers
- (4) de noodzaak aan kwaliteitsgarantie

1.2. Het Bijzonder Onderzoeksfonds

In 1994 werd aan alle Vlaamse universiteiten een Bijzonder Onderzoeksfonds (BOF) opgericht. Dit Bijzonder onderzoeksfonds is een intra-universitair herverdelingskanaal voor onderzoeksgelden en groepeert de vroegere afzonderlijke toelagen aan de speciale fondsen voor onderzoek aan de universiteiten en de geconcerteerde onderzoeksacties (GOA's).

De verdeling van BOF-kredieten over de universiteiten gebeurt aan de hand van een verdeelsleutel, waarin volgende parameters in rekening worden gebracht: het aantal 2^e-cyclusediploma's, het aantal doctoraatsdiploma's en de werkingsuitkeringen.

De BOF-kredieten worden toegekend onder drie voorwaarden:

- (1) er moet een BOF-beleidsplan worden opgesteld
- (2) de universiteiten moeten 20% bijdragen uit eigen middelen
- (3) een opgelegde procedure moet worden gevolgd.

Voor de 20% bijdrage uit eigen middelen werd bij stijgende overheidskredieten voor het BOF en een achterblijven van de basisfinanciering een groot probleem voor de universiteiten.

1.3. Recente evolutie in wetgeving vaste FWO-mandaten en BOF

In het Decreet betreffend het onderwijs X werd de wettelijke basis gelegd voor een integrale overname van de vaste FWO-mandaathouders in het ZAP-kader van de universiteiten.

Op 8 juni 1999 keurde de Vlaamse regering principieel goed dat de organisatie van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek hervormd werd. Concreet hield dit in:

- (1) enkele aanpassingen aan de beheersovereenkomst met het FWO, die voor de duur van de periode 1997-2001 werd afgesloten, zoals o.m. het opheffen van het permanent mandaat bij het fonds
- (2) de opdracht aan de VLIR om de overheveling voor te bereiden door het uitvoeren van enkele concrete technische opdrachten (het opstellen van een lijst, waarin voor ieder mandaathouder wordt aangeduid in welke instelling hij/zij wordt opgenomen én in welke graad van het ZAP-kader de betrokkene zal worden ingeschaald; de berekening van de exacte kostprijs van iedere individuele opname in het ZAP-kader)

- (3) een aantal wijzigingen in het besluit betreffende het Bijzonder Onderzoeksfonds (d.i. het Besluit van de Vlaamse regering van 20 juli 1994 betreffende de financiering van de geconcentreerde onderzoeksacties en van de speciale fondsen voor onderzoek aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap.

Budgettair zal de kost (660 mio BEF) van de vaste FWO-mandaten overgeheveld worden naar het BOF (Bijzonder onderzoeksfonds). Voor de overgehevelde FWO-ers, die lid worden van het ZAP-kader, geldt het overheidsstelsel inzake sociale zekerheid, waardoor hun kostprijs nog slechts 515 mio BEF bedraagt. De hele operatie heeft bijgevolg een bijkomende budgettaire ruimte tot gevolg, die de universiteiten onder meer toelaat ook te investeren in bijkomende ZAP-mandaten.

Op 6 juli 1999 keurde de Vlaamse regering vervolgens een ontwerp-besluit principieel goed tot wijziging van het BOF-besluit.

Volgende wijzigingen worden aangebracht:

- (1) Het bedrag dat wordt toegekend voor het BOF in 1999 is dit dat ingeschreven is in de (herziene) begroting 1999, zijnde 1977 miljoen BEF.
- (2) Het beleidsplan wordt om de vijf jaar opgesteld i.p.v. jaarlijks.
- (3) Vanaf 2000 wordt de verplichting om 20% uit eigen middelen bij te dragen aan het BOF afgeschaft.
- (4) De percentages van de delen van de BOF-middelen, gereserveerd respectievelijk voor onderzoeksprojecten op excellentieniveau en voor onderzoeksprojecten op het zaai- en groeiniveau, worden aangepast.
- (5) Tot maximum 10% van de overheidsmiddelen voor het BOF mag bij de werkingsmiddelen van de universiteit worden gevoegd (op basis van het onderwijsdecreet X).
- (6) Het overleg in de VLIR wordt geschrapt.
- (7) I.p.v. een lijst met de geselecteerde projecten zal de lijst van de ingediende BOF-projecten aan de bevoegde ministers worden voorgelegd.

Het ontwerp-besluit werd voor advies voorgelegd aan de Raad van State.

1.4. Interventie VRWB

De VRWB werd niet geraadpleegd bij voormelde wijzigingen in de wetgeving betreffende de vaste FWO-mandaten en het BOF. Desondanks heeft de VRWB gemeend dat hij zich, weliswaar in een laattijdige fase, moet buigen over deze operatie en de ermee gepaard gaande problematiek.

In de voorliggende aanbeveling formuleert de VRWB enkele aanbevelingen rond een aantal aspecten, die van belang zijn in de verdere uitwerking van de overhevelingsoperatie. De VRWB

richt zijn aanbevelingen niet alleen tot de Vlaamse overheid, maar ook tot de beleidsverantwoordelijken in de Vlaamse universiteiten.

2. AANBEVELINGEN

2.1. Bij de overheveling van de FWO-mandaten naar het ZAP-kader dient erover gewaakt dat de huidige onderzoekscapaciteit op zijn minst in stand wordt gehouden. De Raad pleit voor het vrijwaren van een maximaal onderzoeksmandaat binnen het ZAP-kader. De onderzoeker die van het FWO naar het ZAP-kader wordt overgeheveld, zou zich toch nog in hoofdzaak aan onderzoek moeten kunnen wijden.

Hoewel het ZAP-statuuut voor alle ZAP-leden identiek is en moet blijven, kan de universitaire overheid binnen haar autonomie de concrete opdrachten (onderzoek, onderwijs, dienstverlening, administratie) zodanig bepalen dat het oude en nieuwe ZAP-kader gedurende een belangrijk periode hoofdzakelijk een onderzoeksopdracht krijgt toegewezen (analoog aan de huidige FWO-situatie). De VRWB bepleit ten zeerste dat de universitaire overheden dergelijke houding reëel zou toepassen.

2.2. De 145 miljoen BEF extra middelen die via de overhevelingsoperatie gecreëerd worden, betekenen een discreet begin om het vast onderzoekskader uit te breiden. Het mag echter niet bij deze éénmalige investering blijven. De VRWB pleit ervoor dat de nieuwe regering de grote inspanningen voor het wetenschappelijk onderzoek zou voortzetten en zou blijven investeren om jonge excellente onderzoekers de mogelijkheid te geven door te stromen en een onderzoeksloopbaan uit te bouwen.

2.3. Bovendien moeten aan uitstekende jonge onderzoekers voldoende loopbaanperspectieven en waarborgen geboden worden om zich hoofdzakelijk aan fundamenteel onderzoek te kunnen wijden, ongeacht het studentenaantal in de betreffende discipline.

2.4. De VRWB bepleit bij de academische overheid er over te waken dat de interne allocatiemodellen die meestal geen rekening hielden met de permanente FWO-mandaten, door de overheveling niet grondig worden verstoord, met nadelige gevolgen voor sommige sterke groepen die een sterker onderzoeksprofiel dan onderwijsomvang hebben gerealiseerd. Tevens moet erover gewaakt worden dat de overhevelingsoperatie niet zou leiden tot een selectieve wervingsstop in die disciplines waar relatief plots

een "teveel" aan ZAP-leden zou ontstaan. De onderzoekscomponent zal meer moeten gaan doorwegen in de interne allocatiemodellen.

2.5. Anderzijds dient er voor elk ZAP-lid voldoende flexibiliteit ingebouwd te worden om naar andere functies en opdrachten te kunnen doorstromen. Hiertoe zou voor elk ZAP-lid een profiel kunnen opgesteld worden dat na, bijvoorbeeld een 5-jaarlijkse, evaluatie zou kunnen aangepast worden. Dergelijke manier van werken laat toe door te stromen van een zuivere onderzoeksopdracht, naar een meer gediversifieerde taak en omgekeerd. Dit noodzaakt echter een gedifferentieerde beoordeling van de ZAP-leden ondanks hun identiek statuut.

2.6. De VRWB is van oordeel dat de strenge evaluatie- en selectieprocedure voor de aanstelling van vaste onderzoekers, die nu interuniversitair via het FWO georganiseerd wordt, best gehandhaafd wordt. Naast de interne kwaliteitsvolle aanstellingprocedures in de universiteiten, biedt dit een bijkomende garantie voor de kwaliteitsbewaking van het fundamenteel onderzoek in Vlaanderen.

De VRWB pleit in het bijzonder voor een sterk interuniversitaire en bij voorkeur internationale evaluatie van kandidaat ZAP-leden, met respect voor de autonomie terzake van de universiteiten. Misschien kan in de toekomst blijvend gebruik gemaakt worden van de commissies van het FWO.

Elisabeth Monard
secretaris

Roger Dillemans
voorzitter